

ra Dins aquest apartat semàntic es nota sobretot, i en totes tres llengües, la freqüència i antigor amb què es diu d'aigües i altres elements líquids o fluids que rompen o desboten de cop i volta Així en el portuguès de la *Història Trágico-Marítima* (S. XVI) «começárão a experimentar a fúria d'aquelles mares, *arrebentando* todos estes vagares em huma tormenta desfeita» (II, 64) segurament en l'ac de 'sorgir de cop i volta'. En navegants de Castella, comparables casos d'evolució nàutica; 'rompre-hi (les onades)'. «una baja larga de tierra es menester pasar con galeras por fuera, porque tiene muy poca agua y, con poco, *revienta* --- ambas puntas tienen su baja, la de Poniente saldrá a la mar dos cuerpos de galera. pasarse-ha por de fuera; cubrela el agua y, si no hay mareta, no *revienta*» en el *Derrotero* d'Alonso de Contreras (c. 1620-30) (N Rivad. xc, 162, 163 etc.).

Al capdavant romanen en el mateix ordre d'idees amb *arrebentão lágrimas* etc., i això també és ben propi del castellà clàssic. «los hizo *rebentar* las lágrimas de los ojos, y mil profundos suspiros del pecho», *Quixot* II, cap 74, f° 278°, i *reventar una fuente en el desierto* en Fr. Luis de Granada, «sortir avec impétuosité», Oudin, i molts exemples clàssics portuguesos en el dicc. de Vieira, s. v. *rebentar*

Justament ens crida l'atenció la freqüent aplicació en català a les aigües que rompen o desboten, en ambients locals de llenguatge conservador, com a les Illes, a Segarra, a l'Alta Ribagorça: «hi ha un ullal (*uál*) que *řebénta* quan plou molt», Campanet; «és una font que de vegades *řebénta*, de vegades no» Capdepera, i a aquesta font li diuen «Na Bramul», justament perquè quan brolla ho fa inesperadament, però amb una espècie d'alarmant udol, Sa Font de sa Vaca només *řebénta* quan ha plogut fort, Artà, una font *rebenta* a la Marina de Pollença (1963 64), si bé també ho vaig sentir aplicar al desbotar d'un «gorg que *rebenta*», a Andratx (1964); i això també ho he sentit dels de la costa del Princ. A l'altra illa el matís és més de l'abundor d'una aigua que brolla en un paratge del NE d'Eivissa surt tanta aigua que «*řebénta* i va a la mar» (St. Josep de Sa Talaia, 1963) «Al fondo de la pica de l'aigua beneyta, que és de màrmol blanc, hi ha una granota, del mateix material de la pedra, que *se rebenta* en sanc, molt al viu», B de Maldà (*Excurs*, p. 154)

A les terres plujoses de l'Alta Ribag escau l'haver encunyat el pronòstic meteorològic, amb creixendo topogràfic cap als cims de ponent dins el terme: «Trons a Montot, aigua a canalot, / trons a la Spluga, aigua segura, / trons a Pegà(r), aigua a *řebentá*» (Bonansa, 1957). *Revertera* (potser mal llegir per *-vent-*) 'núvol que anuncia pluja segura' atribuït a Urgell (*AlcM*; o contaminat pel cast. *vertedero* 'resclosa'). Així mateix en els escr. Renaix. més guardadors del tresor lingüístic tradicional «Al fuet de l'oratge lo nuvolàs *rebenta*, / del Eternal retrona la veu junt ab sos brams, / ab sos flocs se barrejan los de la mar brugenta, / y són pluja y rufagues de foc, de sofre y llamps», *Ail* de 1867 (ix, 28a) I el gran tràgic, en la seva obra cabdal

«I una onada potent, / esqueixant-me, al pujar, trossos d'entranyes, / a mos llavis acut, y en ells *rebenta*, / per a dir-vos, oh Blanca, que y estimo!»., Guimerà (esclata Saïd en *Mar i cel* III, 9, p. 145)

Si afegim encara a aquests usos el de 'germinar', 'rompre brotant l'escorça o pela, una poncella, un tany d'una planta', més viva que enlloc en portuguès, i en castellà, documentada per Nebrixa («*ř planta o semente. germino*»), i el del cast. central *řebentón* 'pujada brusca' (tan freqüent en els Ss. XVI-XVII i en la toponímia de la meseta (*DECH*, 899a36-46), tindrem un quadro semàntic, en el llenguatge més antic, que es pot agrupar entorn de la idea de 'sortir amb força', 'aparèixer de cop i volta i amb ímpetu', i que correspon molt bé a un *REPENTARE derivat del *II REPENTE* 'de sobte'. Per a la vida d'aquest en català i oc. pirinenc remetem a *RABENT*, i ja m'he referit al gall. port. *řebentinha* 'accés d'ira', 'rebequeria encesa' (cf. *ravanilla* ací, s. v.). Des de la idea de 'sorgir violentament i de cop' es passà més modernament a 'fer explosió', 'rebentar-se', com ja s'havia passat a 'brollar inesperadament' o 'aparèixer de sobte'.

No caldrà perdre temps refusant més les altres etimologies que s'havien proposat, puix que ja ho vaig fer prou en el *DCEC/DECH* (basta remetre-hi) i totes són manifestament insostenibles: *PEDERE* 'petar' (→ *peditare* → *repeditare), *PERERE* 'arrossegar-se' (→ *REPENTARE), *CREPANTARE* × *VENTUS* × *REPENTE*: combinacions arbitràries i desconeixent la història real del mot. La de vida més dura, derivat de *VENTUS*, impossible morfològicament, la fundava el trampós Covarrubias en els seus escamoteigs semàntics. «la cuesta que hace perder el aliento al que la sube y tiene necesidad de respirar y descansar» És estrany que (impressionat pel senal prestigi de l'etimòleg oficial GdDiego) encara s'hi aferri *AlcM*; exagerant la importància de no trobar-ne textos catalans fins a data tardana Però ja hem vist que en castellà i portuguès tampoc no és medieval.

Arriba a la temerària pensada que en català sigui un castellanisme, a causa de la *-b-* i no *-v-*, cosa que amb més raó obligaria a suposar-ho per al portuguès, i que no obstant vingui de *VENTUS* És aclarir els ulls a raons òbvies: 1.ª que la nostra *-b-* coincideix amb la constant en portuguès i mantinguda en cast fins al S XVII; 2.ª en portuguès i gallec està documentat des d'abans que en castellà, i amb bastants sentits diferents, ço que descarta completament la possibilitat d'un castellanisme en aqueixa llengua; 3.ª la *-b-* del portuguès *rebentar* és incompatible amb *VENTUS*, com ja aclarí Cornu definitivament fa 101 anys (*Rom* x, 589), 4.ª en totes tres llengües és un mot tardà en literatura, que només tardanament arriba a reemplaçar *CREPARE*

DERIV : *Rebenta* (? , potser perquè pot?) *Rebentada* *Rebentador*; *rebeñtare* *Rebentament* [Labèrnia 1840]. *Rebentar* [adoberia, BDC xix, 59; a Monòver, *Canyis*, supra].

CPT : *Rebentapisos* = fr. *cambricoleur*, el recordo en ús (premsa etc.), des de c. 1920. *Rebenta-vagues 'esquirol': «--- els fabricants --- consideren el partit d'En